

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 49 (1564) 9 СНЕЖНЯ 2021 г.

30 гадоў Белавежскім пагадненнем

8 снежня 1991 года прэзідэнт Расіі Барыс Ельцын, кіраўнік Украіны Леанід Краўчук і спікер беларускага парламента Станіслаў Шушкевіч падпісалі Белавежскую дамову. Так яны спынілі існаванне Савецкага Саюза і стварылі Садружнасць Незалежных Дзяржав. Гісторычную дамову падпісалі недалёка ад мяжы з Польшчай, у Берасцейскай вобласці, у рэзідэнцыі Віскулі.

Скарбы Лідчыны

Намаганнямі дзяржаўнай установы "Лідскі гісторыка-краязнучы музей" і рэдакцый газеты "Наша слова" ў Лідзе заснавана календарная серыя "Скарбы Лідчыны". У гэтай серыі выйшаў з друку першы каляндар на 2022 год. Ён прысвечаны заслужанаму дзеячу мастацтва Беларусі мастаку Уладзіміру Мурахверу (1931-2017).

Уладзімір Мурахвер нарадзіўся на Украіне. Скончыў Ташкенцкую мастацкую вучылішча, Ленінградская вышэйшая мастацкая прымесловая вучылішча імя Мухінай па спецыянальнасці "Мастацкая кераміка, мастацкая апрацоўка шкла". У 1959 годзе Уладзімір Мурахвер пераехаў у горад Бярозаўку Лідскага раёна, дзе і пражыў усё астатніе жыццё.

Лідская каляндарная серыя "Скарбы Лідчыны" заснована з мягтай папулярызациі дзеячоў мастацтва і мастацкіх твораў, якія супрададжаюць жыхароў Лідчыны і ўпрыгожваюць іхнія жыццё на працягу сямі стагоддзяў. Гэта архітэктура, скульптура, жывапіс, манументальнае, сакральнае, прыкладное, інсітнае і тапіярнае мастацтва. На працягу стагоддзяў з Лідчынай былі звязаны многія выдатныя творцы нашай зямлі, тут захоўваюцца ўнікальныя, але мала вядомыя творы мастацтва мінулых часоў. Тут жывуць і працујуць дзесяткі сучасных творцаў. Тут кожны год праходзяць дзесяткі

мастацкіх выставаў. Лідская мастакі далі свету мноства выдатных твораў, з якіх можна сабраць не адзін альбом. Каляндарная серыя мае выступаць праграмой да такіх альбомаў. Серыя будзе папулярызаваць і юныя таленты, выкарыстоўваць творы навучэнцаў мастацкіх школ і студыяў.

Выданне календара - адзін з апошніх проектаў, якія сёлета рэалізоўваліся з удзелам газеты "Наша слова". Яшчэ павінны выйсці літаратурны альманах "Стольны град" № 2 (Наваградак), "Ад лідскіх муроў" № 10. І ўсё.

Nash kar.

(Працяг тэмы на стр. 8.)

БУДЗЕ Ў НАШАЙ ХАЦЕ ЛАД

Як распавядаў сам Васіль Ліцьвінка, ён нарадзіўся ў лесе пад кажухом у саракаградусны мароз, калі немцы стаялі пад Москвой, - 7 снежня 1941 г. Сёлета вялікаму беларускаму фальклору споўнілася б 80.

Палессе... Тут, у самым цэнтры, тулыца вёска Верхні Церабяжоў, што ў Столінскім раёне, а цераз рэчачку - Ніжні Церабяжоў. На берагах гэтай рабулкі і збіраліся церабяжоўцы на Ку-палле, якое Васіль ведаў з дзяцінства. Усю ноч шугалі агні, хлопцы хадзілі з берасцянымі паходнямі... Васіль жывіўся культурай вёскі, яе святамі і нядамі, песнямі і галашэннямі, радасцямі і турботамі. Праз некаторы час яго ўжо запрашалі з гармонікам на тутэйшыя вяселлі і вячоркі. Так і нараджадзіўся будучы фальклорыст. І было ж ад каго вучыцца! Першы ўніверсітэт фальклору Васіль праходзіў у народных прафесараў - бабкі Улляны ды дзядзькі Олека...

Васіль Дзмітрыевіч Ліцьвінка прайшоў добрую школу жыцця. У дзяцінстве захоплена чытаў, часцяком пры свечцы на гарышчы, хаваючыся ад сясцёр, старшай - Жэні і малодшай - Ніны, спасцігаў таямніцы розных наукаў у сельскай школе роднага Церабяжкова, пасля заканчэння якой настаўнічайці чаў два гады. У 1961 г. Васіль паступіў на філфак БДУ, але прыйшла позва - і пяць гадоў службы на крэйсерах "Дзяржынскі" Чырванасцяжнага Чарнаморскага флота, на якім абышоў многія моры і акіяны і дзе асвоіў рэдкую для таго часу прафесію - звышхуткую радыёсувязь. Кідалі якар каля блізкіх берагоў - Балгарыі, і далёкіх - Інданезіі, хадзілі ў зваленні ў гарады Варну і Джакарту. Гатовыя былі выкананы свой абязядак каля берагоў Кубы падчас Карыбскага крызісу.

Калі пасля службы ён вярнуўся працягваць вучобу на філфак, такіх спецыялісту па звышхуткай сувязі ва ўсёй Беларусі, як ён распавядаў, было яшчэ троє. Таму на зборы маракоў-сувязісту прызначалі ў Калінінград. З ліста 14.01.1975 г.: "Вось я і зноў служжу. Мы ўчатырох - хлопцы з Салігорска, Койданава і Барысава (бацька чацвярых!!! дзеяцей) - выехали ў нядзелю ўвечар і раніцай былі ў Калінінградзе, знацілі частку, і нас павезлі за 20 км ад Калінінграда. З намі яшчэ на зборах літоўцы - я ў іх камандзірам роты сувязі. Наогул, па ідэі, гэтыя зборы цікавыя, але, належаль, мы патрапілі не на караблі, а ў тыл флота - забяспечвалі з берага караблі сувяззю".

Потым была вучоба і праца ў Белдзяржуніверсітэце - 45 гадоў, аддадзеных навучанню і выхаванню нашага маладога пакалення. Стварыў сям'ю, нарадзіўся

сыны.

Былі ўзнагароды, напрыклад, Ганаровая грамата Прэзідымума Вярховага Савета БССР, юбілейны і памятны медалі, ганаровыя граматы Белдзяржуніверсітэта (апошняя - за подпісам В. Стражава) і іншых устаноў, у тым ліку і міжнародных, напрыклад, з ГДР, Польшчы і г. д. Поспехі ў науковай дзейнасці былі адзначаны прысуджэннем яму ў 1984 г. науковай ступені кандыдата філалагічных наукаў. Сабралася велізарная колькасць матэрыялу на доктарскую дысертацию, аформіць якую з-за шматлікай практичнай дзейнасці так і не дайшлі руки.

Мала хто памятае, што Васіль пасля службы на флоце, перавёўшыся на завочнае навучанне, захоплена ўзяўся за развіццё калектываў самадзейнасці БДУ, якія ўключалі тады харавую капэлу, аркестр народных інструментau, танцевальны калектыв "Крыжачок", эстрадны і духавы аркестры, драм-гурток.

Ніхто не можа аспрэчыць, што ў яго быў вялікі талент - талент арганізатора, як цяпер кажуць, менеджара. Калектывы масацкай самадзейнасці пад яго кіраўніцтвам за пяць гадоў абехалі амаль усю ўсхода-еврапейскую частку Савецкага Саюза: выступалі ў Маскве, Кіеве, Калінінградзе, Адесе, Рызе, Вільні, Тарту, Гомелі і г. д. Уздельнічалі ў трох святах песні ў Прыбалтыцы. Браў удзел ва ўсіх фэстах самадзейнасці ў Беларусі, выступалі ва ўсіх канцэртных залах г. Менска, атрымлівалі прызывы месцы, граматы, ўзнагароды. У выніку, калектывы самадзейнасці БДУ "Крыжачок", харавая капэла і аркестр народных інструментau атрымалі званне народных, а ён, у 30 гадоў (!), - Ганаровую грамату Вярховага Савета БССР, пры ўручэнні якой апынуўся ў групе сівалосых службовцаў, умудроных шматгадовым досведам (у той час уладальнікі такай узнагароды маглі прэтэндуваць на вялікую палёгку - персанальну пенсію, якая ў некалькі разоў перавышала звычайнную). Танцевальны ансамбль "Крыжачок" пачаў выступаць за мяжой. Усё гэта В. Ліцьвінка адлюстроўваў у сваёй дыпломнай працы, прысвечанай стаўленню самадзейнасці БДУ.

(Заканчэнне на стр. 2.)

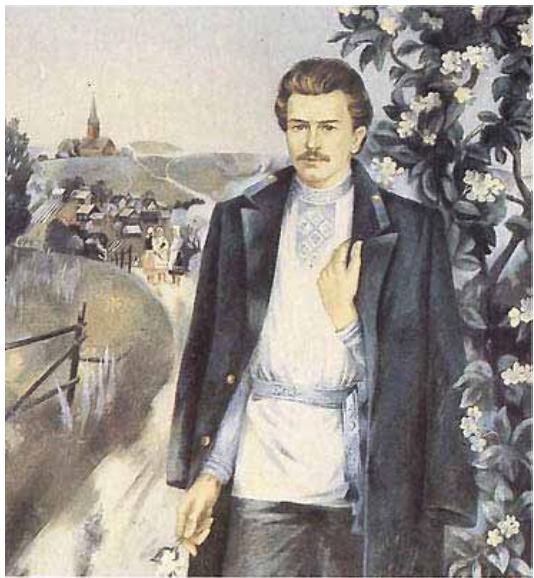
9 772073 703003

21049

Да 130-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча

Імя класіка беларускай літаратуры Максіма Адамавіча Багдановіча, які нарадзіўся 9 снежня 1981 года ў Менску, стаіць побач з імёнамі волатаў айчыннага слова Янкі Купалы і Якуба Коласа. За сваё кароткае (памёр у Ялце 25 траўня 1917 года) жыццё ён дасягнуў вялікага, шырокага, безаговорачнага прызнання як сучас-

нікаў, так і нашчадкаў. Паэзія, крытыка і публіцыстыка творцы, мысліцеля і гісторыка сталі фенаменальнай з'явай, якая не ўкладвешца ні ў рамкі свайго часу, ні ў рамкі цэлых літаратурных эпох. Усім сваім жыццялюбным пафасам, усёй глыбінёй даследавання нашай сувязі з прыродай і грамадствам гарыць сёння ў нашых удзячных сэрцах нязгасная зорка Максіма. Яна асвятляе нам шляхі да ўзвелічэння, за што ён усё жыццё змагаўся, роднай краіны, мовы і літаратуры, а значыць, да духоўнага ўзвышэння саміх сябе.

Слуцкія ткачы

СЛЫННАЕ імя паэта, ягонія незабыўная да канца жыцця радкі мы ведаем са школы. Памятаеце:

*Ад родных ніў, ад роднай хаты
У панскі двор дзеля красы
Яны, бяздольныя, узяты
Ткаць залатыя паясы.
І цягам доўгія часіны,
Дзяўчочыя забыўши сны.
Свае шырокія тканіны
На лад персідскі ткуць яны.*

Цямнене краі зубчаты бора...
Ітч, забыўши ся, рука,
Замест персідскага узора,
Цягток радзімы васілька.

Так, гэта слáўнaya "Слуцкія ткачы", напісаная ў 1911 годзе ў фальварку Ракуцёўшчына пад Маладечна (цяпер тут філіял музея, пра галоўны - гаворка наперадзе). Тады ён належаў Вацлаву Лычкоўскаму, дзядзьку нашых вядомых палітычных і грамадскіх дзеячаў братоў Антона і Івана Луцкевічаў. Пасля таго, як хворы на сухоты Багдановіч скончыў Яраслаўскую гімназію, яны супрэлі яго ў Вільні і прапанавалі адпачыць на хутары. Пропанова была дарэчы не толькі з-за дрэн-

нага стану здароўя (Максіму было 20 гадоў, а захварэў ён у 18). Да-гэтуль будучы класік меў аб сваёй Бацькаўшчыне толькі кніжнае ўяўленне. Калі яму было пяць гадоў, ад сухотаў памерла маці Марыя Апанасаўна, і, пакінуўшы Гародню, сям'я на радзіму больш

не вярталася, пачаўшы новае жыццё ў Ніжнім Ноўгарадзе, дзе (да працягту ў яраслаўскай) Максім шэсць гадоў правучыўся ў мясцовай губернскай мужчынскай гімназіі. У Ракуцёўшчыне да кніжнага дадалося такое неабходнае і чаканае, рэальная знаёмства з роднай прыродай, з жыццём і побытам мясцовых жыхароў. А ў Вільні Луцэвічы запрасілі гостя ў свой прыватны музей, дзе

ён убачыў калекцыі старажытных рарытэтў. Пад іх уражаннем ён і паэтызаваў сумную гісторыю прыгонных ткачых, творчае ўмельства майстрый, якія дадаюць у залатыя паясы "цвяточкі радзімы вясілька". Не бяруся сказаць, раней ці пазней, ці адначасова (!) замест прапанаванага адпачынку паэт працаваў і над іншымі творамі, якія ўвайшлі ў раздзел "Стара Беларусь" першага і адзінага прыжыццёвага зборніка "Вянок". У 1913 годзе ён выйшаў у Вільні ў друкарні ўраджэнца Ковенскай губерні (Коўня - цяпер Каўнас) Марціна Кухты накладам у 2000 асобнікаў. Цікава, што даволі хутка пасля заснавання друкарні, 10 лістапада 1906 года, у ёй нарадзіўся першы нумар "Нашай нівы", нашай слáўнай газеты, з якой Багдановіч падтрымліваў самыя цесныя стасункі. Акрамя "Слуцкіх ткачых", узгаданы вышэй (трэці па ліку) раздзел кніжкі, яку складаў сам, аўтар уключыў такія вершы, як "Летапісец" і "Бездзейніасец". Разам з творамі "Ян і маці" і "Не кувай ты, шэрэя зязюля", надрукаванымі ў папярэднім раздзеле "Згуки бацькаўшчыны", гэтаксама "ракуцёўшчынскім", Багдановіч паказвае сябе ў сувязі з людзьмі свайго краю, з іх лёсам, гісторыяй і песнямі. Падкрэсліваю гэта не выпадкова, бо ў першым раздзеле "У зачараваным царстве", дзе ўесь свет, усё жыццё ўспрымаецца і трактуецца як незвычайнай чароўнае царства, мы бачым творцу ў сувязі з прыродай увогуле, са зневинім светам. І таму поруч з вершамі пра лесуна і вадзяніка - "Цёплы вечар, ціхі вечер, свежы стог", "Зімой", усім вядомы, урэшце, "Раманс" :

Зорка Венера ўзышла над зямлёю,
Светлыя згадкі
з сабой прывяла...

Помніш,

з трапна заўважыў некалі вядомы паэт Васіль Зуёнак, ад бабкі Рузалі з Халопеніч, яе казак, ад якіх яе ўнук, бацька Максіма Адам Ягоравіч, вынес "мову зямлі". Мову, якая перадалася далёка ад родных аселіц уражлівой натуры юнака-патрыёта. Сярод амаль 11 тысяч

калі я спаткаўся з табою,
Зорка Венера ўзышла.

З гэтай пары я пачаў углядацца
Ў неба начное і зорку шуку.

Ціхім кахраннем

к табе разгарацца

З гэтай пары я пачаў.

Але расстаца нам час наступае;

Пэўна, ўжо доля такая у нас.

Моцна каҳаў я цябе, дарагая,

Але расстаца нам час.

Лічыцца, што гэты верш, які стаў потым песняй, Максім прысвяціў свайму першаму кахранню - роднай сястры сябра па гімназіі Ганні Какуевай. Але на ягоныя пачуцці тая не адказала і выйшла замуж за сябра-гімназіста Івана Лілеева. Іх сын дойті час сябраваў з музэем Багдановіча, падараваў яму нямала рэчаў маці. Ранілі трывожнае сэрца захапленні стрыечнай сястрой Ганнай Гапановіч, "містычнай крымчанкай" Марыяй Кіціцынай, асабліва, армянкай Клавай Салтыковай і замуження дачкай пісьменніка Ядвігіна Ш. Вандай Лявіцкай... Любоўныя расчараванні і непаразуменні, немагчымасць стварыць сваю сям'ю, у дадатак да невылечнай хваробы, яшчэ больш прыгняталі ранімую, рамантычнную душу.

У Ракуцёўшчыне рыхтаваўся і цыкл, з якога атрымаўся наступны пасля "Старай Беларусі" раздзел - "Места", а таксама сёмы (усіх восем) - "Старая спадчына". З непералічаных засталіся "Думы" і "Вольныя думы", у якіх роздум, клопат, турбота, хваляванне за лёс кожнага чалавека на зямлі, за лёс роднага краю, прагрэсу і мастацтва, і "Мадонны", з вершаванымі апавяданнямі "У вёсцы" і "Вераніка". Яны, зноў-такі, з'явіліся на хутары...

ПЯЦЬ асобнікаў "Вянка", прысвяченага маладому таленавітам публіцысту і крытыку Сяргею Палуяну (трагічна пайшоў з жыцця ў няпоўных 20 гадоў), які, як супрацоўнік, адшукаў у архіве "Нашай нівы" сыштак з "дэкадэнцім" вершамі і настаяў на іх публікацыі, захоўваючы цяпер у Літаратурным музеі Максіма Багдановіча. У адным з самых прыгонных месцаў Менску, Траецкім прадмесці, ён быў адкрыты для наведвання да 100-годдзя з дня нараджэння самага маладога класіка нашай літаратуры, код якога і па сёння да канца не расшыфраваны. Маю на ўвазе сакрэт незвычайнай творчай энергіі смяротна хворага і адварванага ад родных каранёў генія.

Пачынаць тут трэба, як трапна заўважыў некалі вядомы паэт Васіль Зуёнак, ад бабкі Рузалі з Халопеніч, яе казак, ад якіх яе ўнук, бацька Максіма Адам Ягоравіч, вынес "мову зямлі". Мову, якая перадалася далёка ад родных аселіц уражлівой натуры юнака-патрыёта. Сярод амаль 11 тысяч

Уладзімір Барысенка

НЯЗГАСНАЯ ЗОРКА

ўспаміны Адама Ягоравіча (пражыў 78 гадоў), напісаныя пра сына

ў 1923 годзе. Ён скончыў Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю.

Самастойна вывучыў некалькі замежных моў. Добра ведаў беларускі фальклор. Апублікаваў на

вуковыя этнографічныя і гісторычныя працы. Пісаў пра жыццё

сялян да і пасля адмены прыгоннага права. Пакінуў успаміны пра

рэвалюцыйны рух канца 19 стагоддзя і Максіма Горкага, якога, як

і Антона Чехава, добра ведаў, бо

расійскі ідэолаг сацэралізму і беларускі настаўнік быў жанаты з

сёстрамі. Дарэчы, цяперашняя

вуліца Максіма Багдановіча, якая

літаральна з кожным днём становіцца ўсё больш і больш прыгажайшай і з'яўляецца адной з самых

вялікіх у сталіцы, насылаючы

"вялікага пралетарскага пісьменніка".

Вось такая незвычайная

эстафета. Недалёка ад вуліцы

Максіма Багдановіча, якая

літаральна з кожным днём становіцца ўсё больш і больш прыгажайшай і з'яўляецца адной з самых

вялікіх у сталіцы, насылаючы

"вялікага пралетарскага пісьменніка".

Усяго лірька - гэта "сілавое поле

вялікага напружання".

З ім ён

"парываўся і прарываўся ў будуче

чалавека і свайго народа".

Насуперак народнаму гору, вайне, асабістым пакутам, ён уладаў

само жыццё, росквіт, маладосць і красу. Ягоны незвычайны талент праявіўся не толькі ў пазі.

Можаце сабе ўяўіць, што ў свае

20 гадоў Максім рабіў агляд усёй

беларускай літаратуры за 1910

год?! Артыкул "Глыбы і слай"

быў адным з першых, у якім, крамя іншага,

широкая разглядалася, са

слабым і моцнымі бакамі, пазія

Янкі Купалы і Якуба Коласа. А ў

артыкуле "За тры гады" аўтар

высока ацаніў зборнік Купалы

"Шляхам жыцця", яго камедыю

"Паўлінка", першы раздзелы

будучай пасмі Колоса "Новая

зямля"...

Лічы, адначасова з кры

тыкай, Багдановіч паспяхова займаўся і гісторыяй роднай літа

ратуры. У адрозненне ад іншых,

ён, зноў-такі, адным з першых,

зірнёу на яе не як на абласную

рускую ці польскую, а як на асоб

ную беларускую нацыянальную.

Нямала зрабіў і ў публіцысты

Пісаў нарысы і казкі. Пераклаў на

беларускую мову Гейне і Шылеру,

Гарацьця і Авідзія, Верлена, якім

вельмі захапляўся... Ды, ўсё ж, най

перш, ён быў паэтам. Адным з</

Да 130-годдзя з дня нараджэння
Максіма Багдановіча

Уладзімір Барысенка

НЯЗГАСНАЯ ЗОРКА

(Заканчэнне. Пачатак на ст. 3.)

Пераплецены «Вянок»

З ВЯЛІКІМ душэўным хвальваннем аднаўляю сёння ў сваёй памяці мерапрыемствы ў гонар 125-годдзя з дня з'яўлення на свет Максіма. Найперш, вельмі прыемнай і незабыўнай стала падзея, звязаная з прывозам у Менск зямлі з магілы паэта ў Ялце. Там, на гарадскіх могілках, стаяў спачатку звычайны абеліск, а ўлетку 2003 - га на яго месцы ўсталявалі дабортны гранітны помнік, створаны скульптарамі Сяргеем і Львом Гумілеўскімі. Над шырокай плітой узвышаецца бюст задуменнага, з кніжкай, Максіма. А побач, на падпёртай сценцы, шчымлівія радкі з верша "Зорка Венера" : "Кожную ночку на зорку дзівіца буду ў далёкім kraю".

У Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры У. Барысенка чытае "Я хацеў бы спакаца з Вам...", 2019 г.

таратурнай мовы і станаўленне патрыятычнай свядомасці народа". Міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў называў жыццё Багдановіча прыкладам стаўлення да Айчыны і роднай мовы, а цырымонію "Вяртанне" - сімвалічным

дзеяствам, бо пэт запавядоў быць пахаваным на роднай зямлі. Гэта ж адзначыў пяць гадоў таму ў сваім звароце да ўдзельнікаў настаяцеля Усіхсвяцкага прыхода Менска протаіерэй Фёдар Пойны.

Пасля цырымоніі мы слухалі цудоўныя вешышы і песні, напісаныя на слова класіка. Праз пэўны час, выконваючы ягоную роль, акцёр Купалаўскага тэатра Андрэй Дробыш прыйшоў у легендарную некалі букіністичную краму "Вянок", каб прачытаць яе

гаспадыні Ганне Кукуевай (актрысе таго ж тэатра Хрысціне Дробыш) саю "Зорку Венеру", ды пабачыць разам з намі, што і як тут змянілася. Змянілася ж шмат што! Улюблёная многімі крама, якая пачала працаваць на Траецкай набярэжнай яшчэ ў 80-я, у 2015-м пачала сур'ёзна хварэць, а ў ліпені 2016-га ўвогуле злегла ў знямозе. На шчасце, "Мінская спадчына" і "Белкніга" памерці ёй не далі. Яны паддялчылі кнігарню, што непадалёк ад Літаратурнага музея Максіма Багдановіча, якая зноў запрацавала ў дзень яго нараджэння! "Вянок", дзе сустракаюцца сёння чытачы і праходзяць презентацыі кніг, рады бачыць у сябе і мінчукоў, і гасцей сталіцы. Падчас адкрыцця крамы ўдзельнікі імпрэзы не маглі не звярнуць увагу на рапрэзентатыўныя выданні твораў Максіма-кніжніка. Падчас

нашай размовы з намеснікам дырэктара кніжнай палаты краіны Аленаі Ярмоліч, яна адзначыла, што пабачылі свет больш за пуйсотні выданні агульным тыражом болей, чым 641 тысяча асобнікаў. У іх ліку і акадэмічныя зборы, і маленкія кніжачкі. Дарэчы, у вайну архіу амаль страцілі, і давялося, наколькі мелі магчымасць, яго ўзнаўляць. Напрыклад, першы аkadэмічны Збор твораў 1927 - 1928 гадоў прыехаў з Літаратурнага інстытута імі А. М. Горкага. А дзіцяча даваеннае выданне "Мушка-зелянушка і Камарык - насаты тварык" атрымалі ў год палёту Юрыя Гагарына з дзяржббліятэктуркай Туркмені.

РАЗАМ З "ВЯНКОМ" была абноўлена і экспазіцыя Літаратурнага музея паэта. Раней ён меў два свае філіялы - "Фальварак "Ракуцёўшчына" пад Маладзечна і "Беларуская хатка" ў Менску. Пасля рэарганізацыі, у красавіку 2015-га, усе трэы ўстановы набылі статус паднацэнных і раёнапраўных філіяў адзінага ў нас Дзяржббліятага музея гісторыі беларускай літаратуры. Яго ўзначальваў гісторык Зміцер Яцкевіч, які адным з першых пачаў вывучаць карані айчынных літаратаў. Ён - аўтар кнігі "Радавод Максіма Багдановіча", якая выйшла ў "Беларускім кнігазборы". Адно з прыведзеных у ёй адкрыццяў - тое, што класік мог месьць прозвішча... Коклеч! Багдановіч, якое ён атрымаў - прозвішча прадзеда айчыма яго бацькі Адама Ягоравіча. Зміцер Лявонцьевіч цікава распавядаў мне не толькі пра радавод паэта, але і пра рэчы, што трапілі ў музей у 2016-м перад самым днём народзінаў Максіма.

Сярод новых экспанатаў музея, з яго непаўторнымі вітрачкамі, захаванай пры новым масаццікім рашэнні экспазіцыі лепкай і стылістыкай эпохі мадэрн, з яго славутымі люстрамі, - невядомыя аўтографы паэта, дароўны надпіс на адбітку артыкула "Беларуское возрождение" ды іншыя. Прачыгаюцца прыемна здзіўляць і новыя документы ў "Беларускай хатцы", што на Рабкораўскай...

Цікавы фатаальбом

У выдавецтве "Кнігазбор" у 2020 годзе пабачыў свет фатаальбом Сяргея Чыгрына "Слонімскі драматычны тэатр". Выданне прысвечана гісторыі дзяржббліятай установы культуры "Слонімскі драматычны тэатр" з нагоды яе 30-годдзя.

П е р ш ы я звесткі пра тэатральнае жыццё ў Слоніме адносяцца да XVIII стагоддзя, калі існаваў школъны тэатр пры езуіцкім калегіуме... У рэпертуары тэатра пераважалі тады драмы на рэлігійныя, міфалагічныя і гістарычныя сюжэты. Аўтарамі пастановак былі выкладчыкі калегіума, а ў спектаклях удзельнічалі і выкладчыкі, і навучэнцы.

дман, а таксама артыстка Вольга Галіна атрымала падзяку ад Міністэрства культуры БССР.

У 1771-1780-я гады прытэатры існавала і музычная школа. Рэпертуар тэатра складаўся з балетаў, у тым ліку "Каралеўскі балет", "Балет млынароў" і "Дэзерцір" (апошнія два былі паказаны на гастролях у г. Дубна (Украіна)), а таксама з опер італьянскіх кампазітараў.

Паводле "Інвентара інструментau і музычных папер", складзенага ў 1801 годзе, збор твораў з нотамі, што выконвалі на розных сцэнах тэатра Агінскага, уключаў 60 опер, 18 балетаў, 3 музычныя камедыі, 253 сімфоніі і больш за 460 іншых музычных твораў (араторыі, аркі, музыка для дывертысментаў, асобных танцаў і інш.). Пры тэатры Агінскага дзейнічала балетная школа.

Падчас нямецкай акупациі ў 1941-1944 г.г. у Слоніме пры беларускім народным доме быў створаны і актыўна працаваў беларускі драматычны гурток, якім кіраваў І. Чуркін.

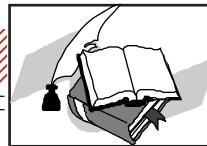
Паэт Сяргей Новік-Плюн пры слонімскім краязнаўчым музеі вясной 1942 года таксама стварыў маладзёжны драматычны гурток. Артысты паставілі "Мікитаў лапаць" па п'есе "Міхася Чарота", "На вёсцы", "Чорт і баба", Францішка Аляхновіча і іншыя.

У 1948 годзе ў Слонім прыехаў таленавіты дасведчаны рэжысёр Міхаіл Фрыдман (1894-1975 гг.), які скончыў маскоўскую тэатральную студыю. У Слоніме спадар Фрыдман ажыццяўляў пастаноўкі дзясятак спектакляў. У пачатку 1964 года спектакль "Апошнія" па п'есе Максіма Горкага слонімскія артысты прывезлі ў Менск. За спектакль "Апошнія" калектыву Слонімскага народнага тэатра Мікола Аляксееўч Хальпін.

Адказны за выпуск выдання Генадзі Вінлярскі, рэдактар і карэктар Алена Спрыгніч, набор зрабіў сам аўтар Сяргей Чыгрын, вёрстку ажыццяўляла Ларыса Гарадзецкая. Наклад выдання 99 асобнікаў.

Усім раю набыць гэтае найцікавейшае выданне.

Аляксей Шалахоўскі,
гісторык культуры,
журналіст фрылансер.

У цэнтры ўвагі - першы пераклад Бібліі на беларускую мову

1 снежня ў Нацыянальнай бібліятэцы адбыўся круглы стол "Беларуская пераклады Бібліі". У мерапрыемстве ўзялі ўдзел лінгвісты, выкладчыкі, выдаўцы, тэолагі, бағасловы, прадстаўнікі царквы і духавенства розных канфесій, а таксама спецыялісты, зацікаўлены ў пытаннях перакладу Бібліі на беларускую мову. Гэтае мерапрыемства з'явілася сваеасаблівым адвэнтавым аглядам беларускай біблейскай.

У межах круглага стала адбыцца: прэзентацыя факсімільнага выдання першага перакладу біблейскай кнігі на сучасную беларускую мову ("Паводле Луки Святое Евангелле"), якое выйшла ў 2021 годзе ў выдавецтве Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, прэзентацыя перакладу Евангелля, які выкананы брат Якубом Коласам Міхасем Міцкевіч (першае выданне - 2021 г.), цырымонія перадачы рукапісу перакладу Бібліі Уладзіславу Чарняўскага ў фонды Нацыянальнай бібліятэкі. У пачатку мерапрыемства гучала скрыпка, якая раней належала Лукашу Дзекуць-Малею. Удзельнікам круглага ста-

ла была прадстаўлена выставка каштоўных дакументаў па гісторыі перакладаў Бібліі на беларускую мову.

На імпрэзе прысутнічалі намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Алеся Суша, ксёндз-канонік доктар Ян Крэмез, намеснік старшыні прайўлення Біблейскага Таварыства ксёндз Францішак Рудзь, пастар Алег Габрусеўч, пастар Антоні Бокун, Марыя Міхайлаўна Міцкевіч, прафесар М. Прыгодзіч, доктар тэалогіі Ірына Дубянецкая і іншыя. Мерапрыемства прайшло ў фармаце дыскусіі экспертаў. Кандыдат гістарычных навук Андрэй Унучак распавёў пра евангелізацыйную дзеянасць Лукаша Дзекуць-Малея ў 1926-27 гадах на Палессі. Пастар Антоні Бокун падзяліўся ўспамінамі пра кс. Уладзіслава Чарняўскага.

У форме віртуальнага падключэння ў круглым стале ўзялі ўдзел упльывовы тэолаг Ёханес Райннер, які засведчыў, як пераклады Бібліі на нацыянальныя мовы ў Еўропе спрыялі сацыяльнаму развицію і дэмакратyzации ў грамад-

ствах. Удзельнікі круглага стала адзначылі, што кс. Уладзіслаў Чарняўскі і пастар Лукаш Дзекуць-Малей як перакладчыкі Бібліі на беларускую мову стаяць у адным шэрагу з Францішкам Скарнынам.

Прафесар З. К. Прыгодзіч падкрэсліў, што міжканфесійная дыскусія спрыяе фарміраванню сучаснага моўнага "канфесійнага стылю", а кс. Францішак Рудзь признаў, што ўзаемадзеянне духоўных асобаў і прадстаўнікоў гуманітарных навук спрыяе развицію бағаслоўскай думкі ў Беларусі.

Прадстаўнікі Каталіцкага Касцёла падаравалі Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі кнігу "Мяне заўсёды ратавала вера...", у якой прадстаўлены ўспаміны святароў, свецкіх асоб і дзеячаў культуры аб жыцці кардынала Казіміра Свентака. Кардынал зрабіў значны ўнёсак у развіціці літургіі на нацыянальной мове, пакінуўшы заўважны след у гісторыі Касцёла ў Беларусі і ўсёй нашай краіне.

Падрыхтавала
Э. Дзвінская.

Прэзентацыя сайта "Бібліятэка філолага"

Адбылася міні-прэзентацыя сайта "Бібліятэка філолага" на філалагічным факультэце Белдзяржуніверсітета. Гэты сайт - электронны дадатак да галоўнага сайта "Народныя паэты і пісьменнікі Беларусі", які, у сваю чаргу, карэлюе з мемарыяльнай і навучальнай аўдыторыяй на філфаку БДУ "Народныя паэты і пісьменнікі Беларусі". На кожным стэндзе ў аўдыторыі пазначаны QR-код, праз які акурат і можна выйсці на сайт-спадарожнік. Прэзентаваны сайт змяшчае арыгінальныя кнігі і працы выкладчыкаў кафедры гісторыі беларускай літаратуры, рэдкія адлічбаваныя выданні, мультымедыйныя матэрыялы, якія размеркаваны па раздзялах (рубрыках) "Кнігі", "Зборнікі", "Часопісы", "Артыкулы", "Навуковіцы", "Медыятыка", "Хранограф".

На філалагічным факультэце і ў БДУ пашыраецца выкарыстанне інфармацыйна-адукацыйных рэурсаў. "Бібліятэка філо-

лага" - адзін з таких электронных рэурсаў па забеспячэнні вучэбнага працэсу і ў дапамогу самастойнай працы студэнтаў. Спадзяёмся, што матэрыялы сайта будуть шырока запатрабаваны ў іншых установах аддзяленняў краіны, - адзначыў загадчык кафедры гісторыі беларускай літаратуры прафесар Алеся Бельскі, прэзентуючы сайт студэнтам IV курса спецыяльнасці "Беларуская філология". Яны сталі першымі наведвалінікамі сайта, азнаёмліся з

Паводле СМИ.

Навіны Германії

Пра што папрасіла Меркель у апошнім відэазвароце на пасадзе канцлера

В.а. канцлера ФРГ Ангела Меркель у апошні раз на пасадзе кіраўніка ўрада звярнулася да грамадзян краіны з відэазваротам і заклікала іх прышчапляцца ад COVID-19

- Сёння я ў апошні раз звяртаюся да вас такім чынам. Першы адбыўся больш за 15 гадоў таму, - адзначыла Меркель, нагадаўшы, што ўсяго было запісаны больш за 600 яе відэазваротаў. Першы быў размешчаны ў чэрвені 2006 года перад чэмпіянатам свету па футболе ў Германіі. Тады Меркель пажадала вялікага спартыўнага свята краіне і яе грамадзянам.

- Асабліва каштоўнае значэнне для мяне падкласт меў у часе пандэміі, якая доўжыцца ўжо амаль два гады. Мы на піку гэтай чацвёртай хвалі знаходзімся ў вельмі сур'ёзнай сітуацыі, у некаторых раёнах нашай краіны яе можна назваць нават драматычнай, - канстатавала в.а. канцлера. Яна нагадала пра перапоўненую аддзяленні інтэнсіўнай тэрапіі, пра

тых, хто памёр з-за наступстваў захворвання.

- У нас у выглядзе эфектуўнай і надзеянай вакцыны ёсьць у руках ключ. Я настойліва прашу вас пастаўіцца сур'ёзна да падступнага віруса. Новы варыянт "амікорон", відавочна, яшчэ больш зарэзны, чым папярэднія штамы, - заяўвіла Меркель. - Вакцынуйцесь! Без розніцы, ці будзе гэта першая прышчэпка, ці паўторная, - заклікала яна, адзначыўшы, што "любая прышчэпка дапамагае", як мінімум абаране ад цяжкіх наступстваў. В.а. канцлера падзякаўвала тым грамадзянам, якія выконвалі правілы і амежаванні, каб перамагчы каранавірус.

Меркель будзе выконваць абавязкі канцлера да 8 снежня. У эты дзень Бундэстаг прагаласуе па кандыдатуры Олафа Шольца як яе пераемніка на пасадзе кіраўніка ўрада і тады ж презідэнт Франк-Вальтэр Штайнмаер прызначыць членаў новага кабінена.

Паводле СМИ.

Меркель пакідае пасаду канцлера. У Берліне прыйшла цырымонія развітання

2 снежня ў сталіцы ФРГ адбылася цырымонія развітання з канцлера Ангелай Меркель, якую 16 гадоў назначала ўрад Германіі, а цяпер пакідае пасаду.

Урачыстая цырымонія Grosser Zapfenstreich прайшла ва ўнутраным дворыку Міністэрства абароны Германіі ў Берліне. Гэта традыцыйная вайсковая ўрачыстасць, якой у Германіі ўшаноўваюцца вышэйшых дзяржаўных чыноўнікаў, што пакідаюць пасады. Цырымонія лічыцца найвялікім выказваннем павагі да цывільнай асобы з боку вайскоўцаў.

Традыцыя бярэ пачатак у XVI ст. Канцлеры Германіі ўдасцойваюцца ёю з 1998 года, калі Гельмут科尔 падаў у адстаўку з пасады кіраўніка ўрада. Цырымонія заўсёды адбываецца ўвечары і

складаецца з некалькіх музычных кампазіцый, у тым ліку гімна і марша. Акрамя таго, традыцыйна запальваюць факелы.

На цырымоніі, якая праходзіла ў амежаваным фармаце праз COVID-19, аркестр Бундэсвера выкананы некалькі кампазіцый, выбраных самай Меркель.

Меркель застаецца выканаўцай абавязкаў канцлера, пакуль яе пераемнік, сацыял-дэмакрат Олаф Шольц, не прыме прысягу на наступным тыдні. Яна пажадала яму і яго новаму ўраду "усяго найлепшага, удачы і вялікіх поспехаў".

Цырымонія праходзіла пры свяtle паходняў і супрадавжалаася, у прыватнасці, маршам вайскоўцаў у параднай форме.

Паводле СМИ.

Згадка

Жыў у Вільні дзядзька Янка

17 лістапада споўнілася 115 гадоў з дня нараджэння празаіка, публіцыста, выдаўца, журналиста і педагога Янкі Багдановіча (1906-1990). Для адных беларусаў ён быў Ян Антонавіч, для ўсіх астатніх, асабліва моладзі, праста - дзядзька Янка.

Моладзь дзядзька Янка любіў, а яна любіла і паважала яго. Невыпадкова ў 1929-1940 гадах ён разам з Янкам Шутовічам, Мар'янам Пецюковічам і Язэпам Найдзюком выдаваў найцудоўнейшы незалежны часопіс "Шлях Моладзі". Часопіс, у якім друкавалася ўся творчая моладзь былой Захадняй Беларусі. А ў 1930 годзе ў № 2 Янка Багдановіч надрукаваў ці не першы свой верш "Моладзь":

*Моладзь магутна
Ў цемру закута,
Хоча прарвача
І народу аддаца.
Цяжка змагаца
З сілаю злою,
Прыдзе часіна -
Узойдзе зарою!
І настанеара,
Калі моладзь гожа
Нягody зможа
Для народа добра!*

Для сваіх людзей і жыў, працаваў, пісаў дзядзька Янка з Вільні.

Родам Янка Багдановіч быў з вёскі Гібініты былога Ашмянскага павета, цяпер гэта Валожынскі раён. У 1918 годзе ў яго амаль адначасова памерлі маці і бацька. 12-гадовому Янку і яго малодшаму брату Віктару давялося жыць спачатку ў Барунскім, затым у Віленскім дзіцячых прытулках, арганізаваных беларускай інтэлігенцыяй на зыходзе Першай сусветнай вайны.

Скончыўши Віленскую беларускую гімназію ў 1927 годзе, Янка Багдановіч працаваў у друкарні імя Францішка Скарыны, якая месцілася ў Вільні на Людвікаўскай вуліцы, 1. Працы ў друкарні хапала. Но яна друкала не толькі газеты і часопісы "Беларуская крыніца", "Сляянская ніва", "Хрысціянская думка", "Калос", "Шлях Моладзі", "Самапомча"

і многія іншыя, а таксама кнігі, календары, агітацыйныя плакаты, улёткі, бюлетні і г.д.

У 1930-х гадах Янка Багдановіч пачаў друкаваць у віленскіх газетах і часопісах свае вершы, артыкулы, допісы, апавяданні, уключыўшыся ў заходнебеларускі грамадска-культурны рух. Разам з Янкам Шутовічам, Мар'янам Пецюковічам і Язэпам Найдзюком пачаў выдаваць часопіс "Шлях Моладзі". У ім таксама друкаваў свае замалёўкі, апавяданні, вершы, байкі.

Праўда, рэдактарамі "Шляху Моладзі" фактычна з'яўляліся Мар'ян Пецюковіч і Язэп Найдзюк, а Янка Багдановіч хутчэй за ўсё быў тэхнічным рэдактарам. Але сёне-то з-пад яго пяра таксама трапляла і ў часопіс. Вось як аўтар апісвае прыроду ў замалёўцы "Восень" (часопіс "Шлях Моладзі", 1930, №12): "Сумнае жыццё ў восені!.. І гдзе то мое сонейка падзеялася, і гдзе ты прагожсанькія пралесачкі, што заманівалі людзю да сябе, і тыя камаркі, казёлчыкі і другія істоткі? Усё працала, як быццам у пропасць пашло. Ды не! Прыдзе час - і зноў усё адъїде, закрасуе...". Бачыце, як ласкава, з любоўю і пяшчотай аўтар называў насякомых: камаркі, казёлчыкі...істоткі, людзей - людцы, кветкі - пралесачкі... Такая і душа, сэрца былі ў гэтага чалавека.

18 верасня ў Вільню прыйшла савецкая ўлада. У друкарню імя Францішка Скарыны завіталі новыя рэдактары з Менска: нехта Васілеўскі і Бураў. Яны прынеслі да друку на беларускай мове праclamation да насельніцтва Вільні.

Янка Багдановіч яе набіраў і надрукаваў. Ад імя гэтых мінчан Яна Антонавіча прызначылі загадчыкам друкарні. Але быў ён нядоўга. Бо падзеі мяніліся штодня.

Савецкая ўлада ўжо не дазволіла друкаваць многія беларускія выданні, а ў друкарні імя Скарыны друкавалася актыўна "Камсамольская праўда" на польскай мове. Галоўнымі цэнзарамі былі яўрэйка Качаргінская і нехта рускі Ві-

Злева направа Міхась Казлоўскі і Генадзь Каҳаноўскі з Маладзечна ў гасцях у дзядзькі Янкі ў Вільні

наградаў. Плаціць пачалі абы-як, таму хлопцы пакінулі друкарню, у тым ліку і Янка Багдановіч. Яго да сябе забраў Язэп Найдзюк, які працаваў у друкарні "Райда" і хутка стаў яе кіраўніком.

У гады Другой сусветнай вайны Янка Багдановіч вучыўся ў Віленскай настаўніцкай семінары і адначасова працаваў настаўнікам і дырэктарам школ. А ў 1952 годзе паступіў у Новавільняйскі педагагічны інстытут. Але вучыцца не давялося, бо 13 кастрычніка 1952 года рэспубліканскі суд Літоўскай ССР засудзіў Янку Багдановіча і Мар'яна Пецюковіча на 25 гадоў кожнага. Пасля суда іх шлях ляжаў у Лукішкі і Ленінград. А 5 красавіка 1953 года іх завезлі ў Волагду, а потым у Варкуту.

У хуткім часе выдаўшоў "Шляху Моладзі" вывезлі на этап: Мар'ян Пецюковіч трапіў на 29-ю шахту, а Янка Багдановіч - на 8-ю. Аднак Пецюковіч застаўся ў самой Варкуце на шахце № 1.

Як толькі з'явіўся на шахце № 8 Янка Багдановіч, да яго завіталі землякі-беларусы. Відаць, памяталі па часопісе "Шлях Моладзі". Прышлі Юшко, Семянюк, Засім, Загуста, Шышэя, Федаровіч і іншыя хлопцы. Усе яны былі з Захадняй Беларусі. І заставаліся беларусы сябрамі да канца знаходжання ў шахце і нават да канца

жыцця, хто вярнуўся на Бацькаўшчуну.

У 1954 годзе да Янка Багдановіча прыехала адведаць яго родная сям'я. Разам яны праждылі ў адным пакойчыку сем дзён. Гэтая сустрэча была вялікай надзеяй на вяртанне да сваёй сям'і ў Вільню.

Аднаго разу, пасля вяртання з працы, беларус убачыў вывешаны ў бараку ўказ аб пераводзе некаторых з палітвязняў на аблегчаны рэжым. Трапіў пад гэты ўказ і Янка Багдановіч.

Жыць стала лягчэй. Адкрыўся доступ да прадуктовых крамаў, з'явілася магчымасць часцей бачыцца з землякамі, у тым ліку з Мар'янам Пецюковічам і Янкам Геніушам - мужам Ларысы Геніуш, бываць па нядзелях у Варкуце.

Праходзіць час і хутка прыходзіць яшчэ адна добрая навіна - на шахту № 1 прыехала камісія з Москвы, якая пачала пераглядаць справы зняволеных. Янка Багдановіч у той час працаваў на цеплапарогацэнтралі. Таму да яго чарга дайшла толькі пра некалькі месяцяў - у канцы жніўні. А ў сярэдзіне верасня 1956 года ён ужо быў у Вільні.

Пасля сталінскіх лагераў, Янка Багдановіч працаваў настаўнікам у сярэдніх школах Вільні. Але найбольш з іх - у СШ № 11, скуль і пайшоў на пенсію. Але на пенсіі не сядзеў без справы, а прымаў самы актыўны ўдзел ва ўсіх беларускіх справах у Літве, быў актыўным сябрам беларускага клуба "Сябрына" ў Вільні.

З Янкам Багдановічам сябравалі многія знакамітыя творчыя людзі Беларусі. Запыталаўся ў доктара філалагічных навук, прафесара Вячаслава Рагойшы пра Янку Багдановіча. Вячаслав Пятровіч адразу шчыра прыгадаў:

"Янку Багдановіча я ведаў, сустракаўся з ім у Вільні, распытаўшаў у яго пра сваіго дзядзьку Кастуся (яны разам вучыліся ў час вайны ў Віленскай настаўніцкай семінары). Пасля я апублікаваў у "ЛіМ" егевалікі допіс

"Віленскі беларус Янка Багдановіч" (1986, 5 снежня). Яго ж аповед пра дзядзьку Кастуся (вельмі цікавы) увайшоў у кніжку Кастусь Рагойша, Антось Рагойша. Нам сняца сны пра Беларусь" (Янка Багдановіч. Жменька згадак // Мінск: Кнігазбор, 2008, с. 64-69).

Паэт Сяргей Панізьнік жыве ў Канадзе. Спытаў пра Янку Багдановіча і ў яго. "Спадар Сяргей, вітаю Вас, - адгукнуўся Сяргей Сцяпанавіч. - І ўзімлюю над Вільню, вышукаю прысутнасць Янкі Багдановіча. Во ён! Адам Мальдзіс запісвае тэлеперадачу пра Купалу ў Вільні і прамаўляе перад камерай з Янкам Багдановічам. 7 снежня 1981 года. А 8 снежня Янка Багдановіч працягвае распавядаць Адаму Іосіфавічу пра свой творчы быт у столічнай Вільні. Былі і ў мяне стасункі з прытульнай асобай. Янка Багдановіч і мяне напаўняў светлымі ведамі, раскошай успамінаў пра горад-места чараў, да якіх набліжаліся і мае даўнія суседзі на мацерыку Дзісна-Дрыса-Друя. Мама распавядала пра падарожнікаў, якія адважыліся наведаць Вільню; троє сёдня ў дабіраўліся, а каб не зблудзіць - правільна клаці на засып: галавой да Вільні: ранічка ведалі, куды ісці...".

У 1992 годзе доктар філалагічных навук Арсень Ліс падрыхтаваў да друку і выдаў асобнай кніжкай успаміны Янкі Багдановіча "На жыццёвым шляху". На вялікі жаль, Ян Антонавіч Багдановіч не дачакаўся гэтага выдання. Яго не стала 15 ліпеня 1990 года. Пражкую дзядзьку Янку 84 гады. Яго пахавалі на могілках "Саўлес", што на Антокалі ў Вільні. Таму меў рапцю Арсень Ліс, калі казаў, што "наша разуменне, спагада, узячнасць зачаста позняцца". Тым не менш, дзядзьку Янку з Вільні, які моцна любіў Беларусь і свой народ, мы памятаем. І заўсёды будзем прыгадваць не толькі як шчырага і мужнага чалавека, але і як беларускага выдавецкага работніка, пісьменніка і журналиста.

Сяргей ЧЫГРЫН.

Адам Мальдзіс і Янка Багдановіч, Вільня, 1981 г. Фота з архіва Сяргея Панізьніка

Літаратурна-музычная імпрэза "ЛІСТАПАДАЎСКІ ДЗЁННІК"

Мерапрыемства з такой назоў праішло 21 лістапада 2021 года ў сталічнай бібліятэцы нумар адзін імя Льва Мікалаеўчы Талстога. Ва ўтульнай зале гэтай установы ў прызначаны час сабраліся паэты, пісьменнікі, музыканты, спевакі, а таксама прыхільнікі добрага мастацага слова і прыгожай музыкі.

Праводзіў імпрэзу кіраўнік літаратурнага клуба "Экватар", паэт, пісьменнік і журналіст Вячаслаў Корбут. Ён выйшаў да прысутных не з пустымі рукамі - з кнігай класіка беларускай літаратуры Ніла Сымонавіча Гілевіча "Запісы з дзённікаў розных гадоў. Спытак першы. 1954-1983", якая выйшла ў свет у выдавецтве "Про Хрысто" ў 2006 годзе.

Адкрыўшы кнігу, Вячаслаў

не, чытаў прысутным свае вершы і ўрэгукі з паз. Сярод прачытаных твораў быў і верш, прысвечаны непасрэдна дзённікам іх напісанню:
 Удумках запісы хаваю,
 Чые? Свае альбо чужэя?
 Сябрам сваі пісаць іх рабо:
 Ў радкоў тых смак, як у ажыны, -
 Чакайма, восень, успамінаў
 Пра лёс, пра летнія супрэчы,
 Дзе кожны не зблукай старэчай, -
 Стаў маладым праз дух супольны,
 У нечым нават і свавольны.
 Але час лечыць раны сэрцаў,
 Нам нечы подых рух адродзіць,
 І скажам ісцінам: адмерце,
 Прычын няма ўзгадаць хваробы, -
 Лепи выступленні ў час імпрэзы,
 Прыліў напахнення з "Палаэнэм",
 І самае, відаць, святое:
 Кахання подых за сабою...
 Пішу раз-пораз успаміны,
 Пішу, маўчу - ёсьць востк і гліна...

Далей выступала шэф-редактар "Літаратурнага экватара", паэтка і пісьменніца Інга Вінарская. Яна зазначыла, што таксама была знаёмая з Нілам Сымонавічам Гілевічам, і падзялілася з прысутнымі некаторымі сваімі успамінамі пра яго:

- Ведаеце, я аднойчы нават была рэдактарам кнігі Ніла Гілевіча. Працавала тады галоўным рэдактаром выдавецтва "Беллітфонд". Раптам заходзіць у кабінет сам Мэтр, і я да-ведваюся ад яго, што буду ягоным рэдактарам у новай кнізе. Кажу: "Я

журналісты, прычым, прыехаўшы нават з рэгіёнаў Беларусі. Мы - дэлегацыя ад Беларускага рэспубліканскага літаратурнага фонда, дырэкторам якога ў той час і быў, дарэчы, Вячаслаў Корбут. Вось дачакаліся сваёй чаргі: пускаюць у хату, паведамляюць, што ў нас не болей за 15-20 хвілін на віншаванні. Заходзім. Доўгі калідор, скляпеністый столі. Іздэм да Мэтра. "А-а-а, сабры мае!" - сустракае ён нас. Гаворка атрымоўваецца вельмі душэўная. Частавалі, дарэчы, канъяком і бутэрбродамі з чырвонай ікрой - прычым, усіх, хто прыехаў у той дзень павіншаваць шаноўнага класіка... Вось так.

Далей спадарыня Вінарская зазначыла, што ўжо даўно не вядзе дзённікаў. Некалі ў юнацтве спаліла аграменны стос агульных сыштак - сваіх дзённікаў, палічыўшы, што гэта ўсё ж такі пэўны кампрамат... А што, калі не ў тых руках патрапіць? На думку Інгі Вінарскай, для паэта дзённікі - гэта ягоныя вершы. І далей спадарыня прачытала свой твор, які найболыш адпавядае, на яе думку, лістападаўскому настрою, і які быў некалі напісаны менавіта позней восенню:

Страшнна вые вечер за акном -

Нібыта восень зноў у апраметнай,

Ды збегчы хоча

ў споднім, непрыкметна,

I так калоціца ў рыданнях дом.

Ад д'ябла ж не збяжыши, нават у сне:
 Прададзена душа - плаці да смерці.

Павінны выкананць работу чэрці -

Прасі тут, ці малі... Пачуюць? Не.

A пачыналася прыгожа так:

Вось золата, рубіны, ізумруды -

Раскоша, велич!

Восень - проста цуда!..

Цяпер галінам голым кошт -

пятак...

Эх, восені душа, - бывай, бывай...

Халодныя нябёссы ўсё ж такія...

Не, не скажы, зусім яны не злыя -

Бядотны і цяжкі ён, шлях у рай...

Адметнай рысай мерапрыемства 21 лістапада 2021 года стала прысутнасць на ім прадстаўнікоў, байдай, усіх узроставых катэгорый: былі тут і дзеці, і моладзь, і людзі сярэдняга ўзросту, і вельмі сталяр ужо творчы. Уздэльнічалі ў нашай лістападаўскай імпрэзе адразу два аксакалы-ветэраны літаратурнага клуба "Экватар": Якаў Ананрэнка і Дзмітрый Марозаў. Даўно іх не было бачна: па розных прычынах яны не прыходзілі на мерапрыемствы суполкі. И вось - нарэшце!.. Якаў Рыгоравіч прачытываў сабраўшымся некалі сваіх кароткіх апавяданняў, а Дзмітрый Максімавіч, як і належыць опернаму спеваку, выканану шлаграмансаў, сядроў якіх быў і твор на слова Ніла Гілевіча. И дарэчы, было вельмі цікава назіраць, як шаноўныя Якаў Рыгоравіч і Дзмітрый Максімавіч пікуюцца паміж сабой рознымі такімі фразамі пакручастымі. Такія мілыя... Дай ім Бог

яшчэ доўгіх год жыцця і творчасці!..

Паэт і драматург Глеб Ганчароў таксама зазначыў, што творы - гэта і ёсьць дзённікі. Ён прачытав прысутным нізку сваіх лістападаўскіх вершоў. "А паколькі зіма ўжо вельмі хутка, то наше вам верш "Лістапад-снежань!" - выпаліў Глеб напрыканцы свайго выступлення. Твор гэтага дастаткова вялікі, таму прыводзім яго ў скарочаным варыянце:

У лістападзе, як на дзіве,
 Заўжды змывае ёсю імжу
 Пахмельнай пропісю курсіу
 Дыяганальнага дажджэсу.

Прастора горада пусцела
 Да зазімку напагатоў,
 I той хаваў худое цела
 У валасяйніцы халадоў;

Варочаўся ў працяглым свіске
 Праз нач і вечер напралом,
 Падзёртае няслося лісце
 Калматым рыхым табуном...

Скавала ланцужкамі сюжэзы
 Шчымлівы восеньскі разброд,
 Iлёд сучішыў подых лужы,
 Заціснуўшы вільготны рот...

Парэшткі бабінага лета
 Рассыпаліся ў пыл і прах,
 Дзе дрэў кашчавыя шкілеты
 Уразлад вандруюць па снягах...

Піяністка, саксафаністка, спявачка, педагог і прыгожа мініяцюрная жанчына Вольга Воінская даўно не наведвала імпрэзы "Экватара", а вось на "Лістападаўскі дзённік" прыехала з кампаніяй сваіх, розных узростаў, вучніў, а таксама некаторых з іх бацькоў. Дарэчы, усе юныя артысты - навучэнцы ДУА "Дзіцячая музычная школа мастацтваў № 6" г. Менска, дзе і выкладае сама спадарыня Воінская. Атрымаўшы невялічкі такі канцэрт. Лаўрэат міжнародных конкурсаў Караліна Дабравольская, дыпламант міжнародных конкурсаў Іван Мацкевіч, а таксама Ева Басалай выканалі на блок-флейтах папулярныя класічныя мелодіі пад акампанемент свай настаўніцы на фартэпіяна. Маленькая прынцэса ў святочнай сукенцы Аліса Далжанкова (дачка Вольгі

Воінскай) праспявала некалькі песен пад акампанемент сваёй маці. А заўважыўшы гэты канцэрт вельмі сімпатичными нумарамі пад назвай "Пара-возік", калі дзеці хадзілі змейкай адзін за адным і спявалі пад музыку.

І вось мажорнаяnota змянілася мінорнай, бо менавіта ў такой манеры звычайна піша паэт Вячаслаў Данілаў. Нізку сваіх сумных лістападаўскіх вершоў ён прачытав перад сабраўшайся аўдыторыяй.

У нечым сугучнай з Вячаславам Данілавым аказалася выступаўшя наступнай паэтка Клаўдзія Макімава. Спадарыня аддае перавагу ў сваёй творчасці глыбокім філасофскім тэмам, а таксама ў яе вершах прысутнічае ўсяленская, нават касмічная тэматыка - і ўсё гэта на фоне раздумаў пра сусветную і агульначалавечую гісторыю, а таксама гісторыю нашай краіны.

Паэт Валянцін Шведаў вельмі любіць восень, прычым усю, ва ўсіх яе прайвах і з'явах - з усімі рознакаміяровымі высямі, вятратамі і дажджамі. Присутнія пачалі ў выкананні спадара Валянціна сапраўд'ю восенскую падборку вершоў, завяршыў якую твор, прысвечаны менавіта лістападу: Эх, восень глыбока...

Туман над затокаю.

Вада ледзяная
 чарот абдымае.
 Крумкач нерухомы,
 ён сочыць без стомы
 З вярха сухасто
 за сумнай зямлёю.

Прывода застыла,
 нібыта спачыла,
 У раннім змярканні -
 марозаў чаканне.
 Пра снегсныя бели
 забыца паспелі.
 Адзенне рыхтаем -
 вось-вось залютуе.

А хмары ўсё плачуць -
 шкадуюць, не йнайчай,
 Што хутка сняжынкі
 заменяць слязінкі,
 I сена - стагамі,
 i лета - са снамі.
 Зіма ў падыходзе:
 то - дзякую прыродзе!

Амаль заўсёды пазітыўны і энергічны паэт, журналіст, кнігавыдаўшчык Міхась Башура, які выступаў наступным, паведаміў пра тое, што для яго слова "Дзённік" асацыруеца не пасрэдна са школай, з пачаткам навучальнага года. Заканчваеца лета, пачынаеца восень, і вось яны - вучнёўскі дзённікі, а ў іх самыя розныя адзнакі ды заўвагі... Спадар Міхась чытаў вершы рознай тэматыкі: і жорсткія, і мяккія, і любоўныя, і філасофскія. Асабліва спадабаўся сабраўшымся верш пра цяжкую дарогу да сябе:

Дарогу да сябе
 шукаць - цяжкая справа.
 Не кожны здолеет
 прысці праз невуцтва ѹ лянату,
 ѹ рацэ жыцця не трэскай быць -
 стыром.

I толькі моцныя,
 паверыўшы ва ўдачу,
 настойліва свой лёс будаць самі.
 Слабейшым застаецца ж
 шлях адзіні -

даверліва аддаца волі лёсу,
 збіваца і блудзіц,
 блудзіц і зноў знаходзіц
 сцяжыну вузкую,
 прызначаную Богам...

I я імкну,
 хоць часам сіл бракуе,
 сваё жыццё пабудаваць сваёю працай.
 I я не п'ю з чужых крыніц вады,
 і ў печы не палю чужую працу...

(Заканчэнне на стр. 8.)

**Літаратурна-
музычная імпрэза
"ЛІСТАПАДАЎСКІ
ДЗЁННІК"**

(Заканчэнне. Пачатак на ст. 7.)

Педагог, эккурсавод, перакладчыца на многія мову сусвету, а ціпер яшчэ і пачынаючая навукоўца Кацярына Матусевіч шчыра прывітала прысутных і прачытала невялічкае эсэ на тэму любові да роднай Беларусі. Потым Кацярына распавяла пра тыя экспуксіі ў Менску, якія яна дагэтуль праводзіць, нягледзячы на вучобу ў аспірантуры. Спадарыня шчыра запрасіла ўсіх жадаючых паўдзельнічаць у гэтых яе экспуксіях.

Паэтка, музыканка, бібліятэкарка Святлана Яфіменка спецыяльна прыехала з іншага горада на імпрэзу "Лістападаўскі дзённік", прычым гэта было яе першае наведванне мера-прыемстваў літаратурнага клуба "Экватар". Святлана зазначыла, што ёй усё вельмі падабаецца, а потым прачытала нізку сваіх восеньскіх вершаў і праспівала некалькі ўласных песень, цёплых і пышчотных, акампаніруючы сабе на фартэпіяне...

Сапраўды разнастайная імпрэза атрымалася: нават музычныя жанры былі прадстаўлены на ёй самыя розныя. Як доказ таму - змяніўши лірочную Святлану Яфіменку Кірыл Бандзерс са сваімі гатычнымі баладамі. Выконваў Кірыл, як звычайна, песні на ўласныя верши, акампаніруючы сабе на гітары.

Завяршаў канцэртную праграму мера-прыемства паэт, празаік, аўтар шматлікіх кніг Юрась Нераток. Ён засведчыў, што лістапад вельмі спыняе ўспамінам, а потым сказаў, што прыдумаў вельмі цікавую штуку: сабраў свае фотаздымкі па гадах, зманіраваў на некалькіх старонках і раздрукаваў гэта ўсё. Присутныя змаглі азнаёміцца з раздрукоўкамі. Цікава атрымаеся. І канешне, спадар Юрась чытаў свае верши - як эпатажныя, так і не вельмі. Быў сярод іх і твор пад назівай "Беларусам", вельмі глыбокі, пранікнены і адпавядны цяперашняму няпростому для нашай краіны часу:

Пакуль здрабняем на зямным абрусе
мы манатіт мінулага на друз,
не згасне сонейка над Беларусю!
...Але ці ведае яно пра Беларусь?

Пакуль рунее жытнія палоска
і пожнёю сцералэ саломы стог,
нас не пакіне міласэрнасць Боска!
...Але ці помніць беларусаў Бог?

Пакуль мы даглядаем заход продкаў,
пакуль нашчадкаў досвітак глядзім,
нас не звязе ў нябіт Харона лодка!
...Але ці трэба гэта нам самім?

Вось такі цікавы "Лістападаўскі дзённік" атрымаўся. Завяршыўся ён, канешне, агульной фотасесіяй, хаты і да гэтага здымкаў было зробленна шмат. Было вельмі файнага, бо столькі таленавітых людзей сабралася разам. Такая станоўчая энергетыка панавала ў зале! Мы ўсё ж расквецілі гэты змрочны стаўчны лістапад сваімі вершамі, спевамі, аплодысментамі, усмешкамі, добрым і паважлівым стаўленнем адзін да аднаго. Так і павінна быць!

Паэты, пісменнікі, журналісты
Інга Вінарская
і Вячаслав Корбут.

Заснавальнік:
ТБМ імя Францішка Скарыны.
Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад
18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Адрас рэдакцыі:
231293, Лідскі р-н, в. Даўліна.
Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: sejlawicz@gmail.com, kajety@list.ru

Мастак і яго майстэрня

(Да 90-годдзя з дня нараджэння У. С. Мурахвера)

"...на даху добра мне,
Там лепиш, чым пры акне
І ёсь куды глядзе,
Ад стромы дыхаеща ледзь.
Як шкода, што ніводны
Мастак падаць не згодны
Адценні ўздыху,
 што перакрочыў Рубікон."
Д. Лецка, сцэнарыст.

Уладзімір Сямёновіч Мурахвер быў унікальным, адважным і вольным мастаком. Яго адрознівалі імкненне да мастацкага эксперыменту ў шкле, графіцы, жывапісе, кераміцы і глыбокай ўнутранай культуры.

Велізарны прафесійны досвед, неверагодны творчы патэнцыял, найшырокая эрудыція, адвостранае майстэрства - маштаб таленту Уладзіміра Сямёновіча вялікі. Без сумнёву, мастак увайшоў у гісторыю мастацкага шкла Беларусі, як ключавая постачь. Заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь, член Саюза мастакоў Беларусі, Ганаровы замежны член Расійскай акадэміі мастацтваў. Ён ніколі не пышніўся званнямі, быў іранічны, адкрыты, уважлівы да навакольнага свету, да сваіх калегаў, да майстроў і мастакоў-пачаткоўцаў, якіх заўсёды імкнуўся зразумець і падтрымца.

Уладзімір Сямёновіч быў вялікім сябрам Лідскага гістарычнага мастацтва - мастацкага музея на працягу многіх гадоў. Выхад на заслужаны адпачынак дазволіў яму часцей бываць у нас у музеі, удзельнічаць у аспектніцкіх праграмах, тэматычных мерапрыемствах, прэзентацыях выстаў.

Мы невымоўна ўдзячны Уладзіміру Сямёновічу Мурахверу і яго сям'і за раашэнне перадаць нашаму музею сціплую і ў той жа час НЕАЦЭННУЮ маёmacьць яго кватэры - майстэрні ў г. Бярозаўцы Лідскага раёна ў перыяд, калі ён перастаў у майстэрні мець патрэбу.

Куратар выставы паспрабавала стварыць сучасную выставу - канцепт, народжаную з атмасферы майстэрні і працоўных матэрыялаў, якія рэальна знаходзіліся ў ёй. Мэбля, прадметы побыту, мастацкія матэ-

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Эдуард Акулін, Алена Анісім, Алеся Аўласевіч,
Юрась Бабіч, Марыя Баравік, Аляксей Карпенка,
Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч,
Станіслав Суднік, Людвіка Таўгень, Алег Трусаў,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://nslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://belkiosk.by/>

рыялы, фотаархіў, эцюды, эскізы, замалёўкі дапамогуць уяўць атмасферу месца. Гэта магчымасць быць гасцем мастацкага сусвету, імя якому - Уладзімір Сямёновіч Мурахвер, і зразумець спакойную, мерную і паспяховую творчасць нашага земляка.

5 снежня яму споўнілася 90 гадоў. Маёmacьць яго мастацкай майстэрні захоўваецца ў нас ужо 5 гадоў. Усё ад пышнай мантыі акадэміка да дробязгў. Кожны скрыстаны щобік фарбы, выпадковая цыдулька, кантрамарка на канцэрт і ўсё, што ў майстэрні было пакінута мастаком, гэтыя гады знаходзіліся ў асобным памяшканні, працоўная назова якога было - стылізаваная майстэрня.

І гэты перыяд заставалася няздзейненай просьбай самога мастака. Ён, даючы згоду на перавоз маёmacьць майстэрні ў музеі, асабіста пакінуў рэкомендациі ў выгледзе накідаў, якім ён бачыць памяшканне майстэрні. Яго пажаданне ўдалося ажыццяўліць толькі цяпер. Была распрацавана канцепцыя месца з улікам усіх пажаданняў дарыльніка. Насуперак узросту, Уладзімір Сямёновіч быў вельмі сучасным чалавекам. У пашверджанні нагадаю пра аўтарскія задумы і яго апошніх творчых працах у шкле "Незнаёмкі", "Дон Кіхот". Яны авангардныя.

Аўтары цалкам адказныя за падбор
і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.

Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінскага, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".
Газета падпісана да друку 6.12.2021 г. у 17.00. Замова № 3151.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1200 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2,88 руб., 3 мес.- 8,64 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.

Куратар экспазіцыі - канцепта

ст. наўуковы супрацоўнік музея

Т. Нікіфара.